

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Udrag fra Begrebet Angest

Citation: Kierkegaard, Søren: "Begrebet Angest", i Kierkegaard, Søren: *Begrebet Angest*, udg. af Lars Petersen ; Merete Jørgensen , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1991, s. 20. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-kierkegaard01val-shoot-idm140698092814720/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Begrebet Angest

til snart at bruge metaphysiske, snart æsthetiske, snart psykologiske Kategorier. Men Ethiken maa naturligviis fremfor alle modstaae Fri-stelser og derfor er det da ogsaa umuligt, at Nogen kan skrive en Ethik uden at have ganske andre Kategorier i Baghaanden.

Synden tilhører da kun forsaavidt Ethiken, som det er paa dette Begreb den strander ved Angerens Hjælp*. Skal Ethiken optage Syn-den, da er dens Idealitet forbi. Jo mere den forbliver i sin Idealitet, og dog aldrig bliver umenneskelig nok til at tabe Virkeligheden af Syn-e, men corresponderer med denne ved at ville henstille sig som Opgave for ethvert Menneske saaledes, at den vil gøre ham til det sande, til det hele Menneske, Mennesket *κατ'εξοχήν*, desto mere spænder den Vanskeligheden. I Kampen for at realisere Ethikens Opgave viser Synden sig ikke som Noget, der kun tilfældigt tilhører et tilfældigt

* Dette Punkt henhørende vil man finde adskillige Bemærkninger i det af Johannes de silvæne udgivne Skrift: Frygt og Bæven (Kbhvn. 1843) Her lader Forfatteren flere Gan-ge Æsthetikens forsmædede Idealitet strande paa Ethikens fordrøede Idealitet, for i disse Sammenstød at lade den religiøse Idealitet komme tilsynne som den, der netop er Vir-kelighedens Idealitet, og derfor ligesaa ønskelig som Æsthetikens og ikke umulig som Ethikens, dog saaledes, at denne Idealitet bryder frem i det dialektiske Spræng og i den positive Stemning: see Alt er nyt, og den negative Stemning, som er det Absurdes Li-denskab, hvortil svarer Begrebet «Gjæntagelsen». Enten er hele Tilværelsen endt i Ethi-kenes Fordring, eller Betingelsen skaffes tilvæie, og hele Livet og Tilværelsen begynder forfra, ikke igennem en immanent Continuitet med det Foregaaende, hvilket er en Mødsigelse, men ved en Transcendens, der adskiller Gjæntagelsen fra den første Tilvæ-relse ved en Kluft saaledes, at det kun er en billedlig Tale, naar man vilde sige, at det For-egaende og det Efterfølgende forholde sig til hinanden som den Totalitet af levende Væsener, der findes i Havet, forholde sig til den i Luften og paa Jorden, skjøndt dog ef-ter nogle Naturforskeres Mening hun prototypisk skal i sin Ufuldkommenhed præfor-mere Alt, hvad denne aabenbarer. Med Hensyn til denne Kategori kan man sammen-ligne «Gjæntagelsen» af Constantin Constantius. (Kbhvn. 1843) Denne Bog er vel en smutrig Bog, hvad dens Forfatter jo ogsaa har villet, men han er dog, saavidt jeg veed den første, der har med Energe fattet «Gjæntagelsen» og ladet den øie i sin Begrebs Prægnaans til at forklare Forholdet mellem det Etniske og det Christelige, ved at ud-pegge den usynlige Spidse og det *divinum remanens*, hvor Videnskab bryder mod Viden-skab, modt den nye Videnskab kommer frem. Men hvad han har opdaget har han igjen skjult ved at midlæde Begrebet i den tilsvarende Forestillings Spøg. Hvad der har be-væget ham hertil er vanskeligt at sige, eller rettere at forstaae, thi han siger jo selv, at han skriver saaledes «for at Kjetterne ikke skulle forstaae ham». Da han kun har villet æsthetik og psykologisk beskæftige sig dermed, saa maatte Alt lægges humoristisk an, og Værkningen tilvæiebringes derved, at Ordet snart betyder Alt, snart det ubetydeligste af Alt, og Overgangen eller rettere den idelige Falden ned fra Skyerne motiveres ved sin lavestmønstre Modsætning. Indledet har han dog p. 34 angivet temmelig bestemt det Hele: «Gjæntagelsen er Metaphysikens In t e r e s s e, og tilige den Interesse, paa hvilken Metaphysikeren staaender, Gjæntagelsen er Luften i enhver ethisk Anskuelse; Gjæntagelsen

Individ, men Synden unddrager sig dybere og dybere som en dybere og dybere Forudsætning, som en Forudsætning, der gaar ud over Individet. Nu er Alt tabt for Ethiken, og Ethiken har hjulpet til at tabe Alt. Der er fremkommen en Kategorie, der ligger aldeles udenfor dens Omfang. A r v e s y n d e n gjør Alt end mere fortvivlet og hæver Vanskeligheden, dog ikke ved Ethikens Hjælp, men ved Dogmatikens. Som al antik Erkjender og Speculere læe i den Forudsætning, at Tanken havde Realitet, saa ligger ogsaa al antik Ethik i den Forudsætning, at Dyden er realisabel. Syndens Skepsis er Hedenskabet aldeles fremmed. Synden er for den ethiske Bevidsthed, hvad Feiltagelsen er for dens Erkjender, den enkelte Undtagelse, der Intet beviser.

Med Dogmatiken begynder den Videnskab, der i Modsætning til

er *conditio sine qua non* for ethvert dogmatisk Problem. Den første Sætning indeholder en Hentydning til den Sætning, at Metaphysiken er interesseløs, ligesom Kant sagde det om Æstheten. Saa snart Interessen kommer frem, gaar Metaphysiken til Side. Derfor er det Ord Interesse spærret. I Virkeligheden kommer hele Subjektivitetsens Interesse frem og nu strander Metaphysiken. Dersom Gjentagelsen ikke er sat, saa bliver Ethiken en blindende Magt, derfor siger han formodentlig, at den er Løstet i den ethiske Antikiske. Naar Gjentagelsen ikke er sat, kan Dogmatiken slet ikke exister, thi i Troen begynder Gjentagelsen, og Troen er Organet for de dogmatiske Problemer. – I Naturens Sphære er Gjentagelsen i sin urokkelige Nødvendighed. I Aandens Sphære er Opgaven ikke at afvande Gjentagelsen en Forandring og befinde sig nogenlunde vel under Gjentagelsen, som stod Aanden kan i et udvortes Forhold til Aandens Gjentagelser (følge hvilke Godt og Ondt vexle ligesom Sommer og Vinter), men Opgaven er at forvandle Gjentagelsen til noget Indvortes, til Frihedens egen Opgave, til dens højeste Interesse, om den virkelig, medens Alt vexler, kan realisere Gjentagelsen. Her fortvivler den endelige Aand. Dette har Constantin Constantius anrydet ved selv at træde til Side og nu lade Gjentagelsen bryde frem i det unge Menneske i Kraft af det Religiøse. Derfor siger Constantin flere Gange, at Gjentagelsen er en religiøs Kategorie, han før transcendent. Bevægelsen i Kraft af det Absurde, og det hedder p. 142, at Evigheden er den sande Gjentagelse. Alt dette har fir. Prof. Heiberg ikke bemærket, men godbetrukkede villet ved sin Viden, der er, ligesom hans Nytaarsgave, særdeles elegant og snid, forhjælpe dette Skrift til at blive en smagfuld og elegant Ubetydelighed, ved med megen Vigtighed at bringe Sagen derhen, hvor Constantin begynder, bringe den derhen, hvor, for at erindre om et nyere Skrift, Æsthetikeren i «Enen – Ellers» havde bragt den i «Vexeldriften». Hvis Constantin virkelig skulde føle sig smigret ved paa den Maade at nyde den sjældne Ære, der bringer ham i et uøstetligt udvalgt Selskab – saa maa han i mine Tanker, uden han skrev Bogen, være bleven, som man siger, stjernegal, men hvis paa den anden Side en Forfatter, som han, der skriver for at blive misforstaaet, glømt sig selv og ikke havde Ataraxie nok til at regne sig det til Indtægt, at Prof. Heiberg ikke havde forstaaet ham, saa maatte han atter være stjernegal. Og dette behøver jeg jo vel ikke at befrygte, thi den Omstændighed, at han hidindtil Intet har svaret Prof. Heiberg, tyder tilstrækkeligen paa, at han forstaaer sig selv.